

บทที่ 6

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

อุตสาหกรรมสิ่งทอถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งในแง่ของการจ้างงาน การสร้างมูลค่าเพิ่ม การก่อให้เกิดอุตสาหกรรมสนับสนุนต่างๆ แล้ว อุตสาหกรรมสิ่งทอยังเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้จากการส่งออกให้กับประเทศอย่างมากในช่วงที่ผ่านมา เนื่องจากผลิตภัณฑ์สิ่งทอโดยเฉพาะเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าการส่งออกมากเป็นอันดับหนึ่งโดยตลอดนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2537 แต่นับจากปี พ.ศ. 2534 สัดส่วนการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอเมื่อเปรียบเทียบกับการส่งออกรวม พบว่ามีสัดส่วนลดลงตลอด โดยเฉพาะในช่วงหลังปี พ.ศ. 2537 มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอในรูปเงินเหรียญสหรัฐมีแนวโน้มลดลงตลอด

ผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มเป็นผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุด ประมาณร้อยละ 70 ของมูลค่าการส่งออกสิ่งทอรวม แต่อย่างไรก็ตามนับจากปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา อัตราการขยายตัวทางการส่งออกผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มมีแนวโน้มลดลง และสัดส่วนการส่งออกผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มเมื่อเปรียบเทียบกับการส่งออกรวม พบว่ามีสัดส่วนที่ลดลงเช่นกัน เนื่องจากอุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเป็นระบบ ดังนั้นการชะลอตัวทางการส่งออกผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขั้นปลายจึงส่งผลกระทบต่อเกิดภาวะถดถอยในอุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งระบบตามไปด้วย

เมื่อพิจารณาด้านทุนการใช้ทรัพยากรภายในประเทศ (DRC) ของอุตสาหกรรมสิ่งทอ พบว่าในปี พ.ศ. 2540 อุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งระบบมีค่า DRC เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2534 โดยการผลิผลิตภัณฑ์เส้นใยโพลีเอสเตอร์มีค่า DRC เพิ่มขึ้นจาก 16.08 ในปี พ.ศ. 2534 เป็น 52.37 ในปี พ.ศ. 2540 ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายมีค่า DRC เพิ่มขึ้นจาก 30.34 ในปี พ.ศ. 2534 เป็น 61.09 ในปี พ.ศ. 2540 ผลิตภัณฑ์ผ้าใยประดิษฐ์มีค่า DRC เพิ่มขึ้นจาก 21.13 ในปี พ.ศ. 2534 เป็น 43.52 ในปี พ.ศ. 2540 สำหรับในกรณีของผ้าผืน พบว่ามีค่า DRC เพิ่มขึ้นจาก 21.49 ในปี พ.ศ. 2534 เป็น

58.30 ในปี พ.ศ. 2540 และในกรณีของเสื้อผ้าสำเร็จรูป พบว่า ค่า DRC เพิ่มขึ้นจาก 14.85 ในปี พ.ศ. 2534 เป็น 28.57 ในปี พ.ศ. 2540 แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาความได้เปรียบเปรียบเทียบ พบว่า ในปี พ.ศ. 2540 อุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งระบบมีต้นทุนการใช้ทรัพยากรภายในประเทศสูงกว่า อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง หรืออาจกล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้นและขั้นกลางไม่มีความได้เปรียบเปรียบเทียบ เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงกว่าเงินตราต่างประเทศซึ่งประหยัดได้จากการทดแทนการนำเข้า และจากการคำนวณค่า DRC ของผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มใน 4 ผลิตภัณฑ์ย่อย อันได้แก่ เสื้อผ้าเด็กเล็ก เสื้อเชิ้ตผู้ชายทำจากผ้าฝ้าย เสื้อโอเวอร์โค้ต เสื้อแจ็กเก็ต และเครื่องยกทรงรัดทรง พบว่า แม้ว่าจะในปี พ.ศ. 2540 ผลิตภัณฑ์ทั้ง 4 ผลิตภัณฑ์จะยังคงมีความได้เปรียบเปรียบเทียบทางการผลิตก็ตามแต่เมื่อพิจารณาด้านต้นทุนการใช้ทรัพยากรภายในประเทศ (DRC) พบว่าในปี พ.ศ. 2540 ผลิตภัณฑ์ทั้ง 4 ผลิตภัณฑ์มีค่า DRC เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2537 โดยเสื้อผ้าเด็กเล็กมีค่า DRC เพิ่มขึ้นจาก 14.18 ในปี พ.ศ. 2537 เป็น 23.30 ในปี พ.ศ. 2540 เสื้อเชิ้ตผู้ชายทำจากผ้าฝ้ายมีค่า DRC เพิ่มขึ้นจาก 15.03 ในปี พ.ศ. 2537 เป็น 24.31 ในปี พ.ศ. 2540 เสื้อโอเวอร์โค้ต เสื้อแจ็กเก็ตมีค่า DRC เพิ่มขึ้นจาก 12.53 ในปี พ.ศ. 2537 เป็น 33.87 ในปี พ.ศ. 2540 และเครื่องยกทรงรัดทรง มีค่า DRC เพิ่มขึ้นจาก 16.04 ในปี พ.ศ. 2537 เป็น 25.18 ในปี พ.ศ. 2540

จากโครงสร้างการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในช่วงที่ผ่านมา อันมีสาเหตุสำคัญมาจากการชะลอตัวทางการส่งออกในผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่ม โดยเฉพาะเสื้อผ้าสำเร็จรูป เมื่อพิจารณาการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยในตลาดส่งออกสำคัญ พบว่า มูลค่าการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปไปยังตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และซาอุดีอาระเบีย มีมูลค่าการส่งออกลดลงตลอดนับจากปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา ในขณะที่ตลาดหลักของไทย อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นตลาดส่งออกสินค้าระดับบนไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่อย่างไรก็ตามในช่วงที่ผ่านมาส่วนแบ่งตลาดเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยในตลาดญี่ปุ่น และสหภาพยุโรปกลับมีสัดส่วนลดลง และเมื่อพิจารณาโครงสร้างการส่งออกของผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มย่อยทั้ง 4 ผลิตภัณฑ์ พบว่า การส่งออกเสื้อโอเวอร์โค้ต เสื้อแจ็กเก็ต และเครื่องยกทรงรัดทรง มีมูลค่าการส่งออกลดลง ในขณะที่การส่งออกเสื้อผ้าเด็กเล็ก และเสื้อเชิ้ตผู้ชายทำจากผ้าฝ้ายมีมูลค่าการส่งออกเพิ่มสูงขึ้น แต่เมื่อพิจารณารายส่วนแบ่งตลาดในตลาดสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น พบว่า ส่วนแบ่งตลาดในตลาดสหรัฐฯ ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ในขณะที่ส่วนแบ่งตลาดในสหภาพยุโรป และญี่ปุ่น กลับมีสัดส่วนลดลง อันเนื่องมาจากพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปโดยให้ความสำคัญกับสินค้าที่มีราคาต่ำเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยทำให้

มีการนำเข้าสินค้าจากประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำเพิ่มมากขึ้น

สำหรับประเทศไทย แม้ว่าต้นทุนการใช้ทรัพยากรภายในประเทศของไทยจะปรับเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งสำคัญ พบว่า ค่าใช้จ่ายรวมต่อหนึ่งหน่วยงานมาตรฐานต่อหนึ่งชั่วโมง (Total Cost per SAH) ต่ำกว่าประเทศอินเดีย และมาเลเซีย แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศอินโดนีเซียและจีนกลับพบว่า มีค่าสูงกว่า เนื่องจากค่าใช้จ่ายทางการผลิตของไทยมีค่าสูงกว่าประเทศจีนและประสิทธิภาพทางการผลิตของไทยก็มีค่าต่ำกว่าประเทศจีน และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศในแถบอเมริกาใต้ พบว่า ค่า Total Cost per SAH ของไทยมีค่าใกล้เคียงกับประเทศในกลุ่มนี้ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับต้นทุนวัตถุดิบและต้นทุนแรงงาน พบว่า อัตราภาษีนำเข้าวัตถุดิบสิ่งทอของไทยมีค่าสูงกว่าประเทศคู่แข่ง อย่างประเทศอินโดนีเซีย และมาเลเซีย สำหรับในกรณีของต้นทุนแรงงาน พบว่าประเทศไทยมีอัตราค่าจ้างแรงงานสูงกว่าประเทศคู่แข่งอย่างประเทศจีน อินเดีย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ในขณะเดียวกันอัตราการเพิ่มขึ้นของค่าจ้างแรงงานของประเทศไทยก็สูงกว่าประเทศเหล่านี้ จากการศึกษาที่ประเทศไทยมีต้นทุนการผลิตสูงกว่าประเทศคู่แข่ง จึงเป็นผลให้ประเทศไทยต้องสูญเสียส่วนแบ่งตลาดในตลาดส่งออกสำคัญให้กับประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า จากการแข่งขันทางการส่งออกของผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มที่เกิดขึ้นนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อความต้องการใช้วัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิต ดังนั้นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งทอระดับต้นและชั้นกลางจึงหันมาเน้นการส่งออกทดแทนการผลิตเพื่อใช้ภายในประเทศ แต่อย่างไรก็ตามการปรับเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิต ส่งผลให้ผู้ผลิตทั้งหมดที่มีอัตราการขยายตัวลดลง อันเนื่องมาจากการเสียเปรียบคู่แข่งด้านต้นทุนการผลิต

6.2 ปัญหาและแนวทางแก้ไข

จากสภาพปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมสิ่งทอ ทั้งในแง่ของต้นทุนการผลิตที่ปรับเพิ่มสูงขึ้น ทั้งต้นทุนค่าจ้างแรงงาน ค่าสาธารณูปโภคต่างๆ อันเป็นผลให้ต้องสูญเสียส่วนแบ่งตลาดให้กับประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า รวมถึงปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน อันเนื่องมาจากความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ เป็นผลให้ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะขนาดกลางและเล็กไม่สามารถขยายการผลิตได้ รวมถึงปัญหาอันเกิดจากการดำเนินนโยบายและความล่าช้าในการดำเนินงานด้านภาษีของหน่วยงานภาครัฐ โดยในปัจจุบันรัฐบาลได้ดำเนินการจัดการกับปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น โดยการจัดตั้งสถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอโดยเฉพาะ ทั้งในแง่ของการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ส่งเสริมและพัฒนา

เทคโนโลยี และผลิตภัณฑ์สิ่งทอใหม่ๆ รวมถึงการจัดอบรมเพื่อเพิ่มความรู้แก่บุคลากรด้านสิ่งทอ โดยในปัจจุบันทางสถาบันได้มีโครงการจัดตั้งสถาบันการศึกษาเพื่อเปิดสอนหลักสูตรเกี่ยวกับการออกแบบเสื้อผ้า เพื่อเพิ่มมูลค่าสิ่งทอของไทยให้สูงขึ้น การสนับสนุนด้านเงินทุนดอกเบี้ยต่ำเพื่อแก้ปัญหาสภาพคล่อง และการปรับเปลี่ยนเครื่องจักร รวมถึงการส่งเสริมการตลาด และการคืนภาษีนำเข้าและภาษีมูลค่าเพิ่ม

แม้ว่าในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆ แต่อุตสาหกรรมสิ่งทอไทยยังคงประสบปัญหาในการแข่งขันกับประเทศคู่แข่ง อันเนื่องมาจาก

1. ผู้ผลิตสิ่งทอของไทยยังคงเน้นการผลิตเป็นจำนวนมากและมีผู้ผลิตจำนวนน้อยที่เน้นการพัฒนาและผลงานสั้นโย การตกแต่ง

2. ผู้ผลิตสิ่งทอของไทยยังขาดวิสัยทัศน์และความคิดริเริ่มทางการตลาด ทำให้ผู้ผลิตส่วนใหญ่เปรียบเสมือนผู้รับเหมา และดำเนินการตามผู้ซื้อต้องการ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมีการติดต่อกับกลางแทนเจ้าของตลาดโดยตรง และไม่มีอิสระที่จะทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใดๆ ด้วยตนเอง จึงทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดได้อย่างชัดเจน

3. นอกจากนี้อุตสาหกรรมสิ่งทอไทยยังขาดความเกี่ยวเนื่องระหว่างผู้ผลิตเครื่องนุ่งห่มและผู้ผลิตสิ่งทอ ผู้ผลิตส่วนใหญ่จะไม่มีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกผ้า โดยจำกัดขอบเขตของตนเองในการซื้อสิ่งทอจากสหพลหลายเออร์ที่ผู้ซื้อได้คัดเลือกไว้เท่านั้น และกรณีต้องเลือกซื้อ ผู้ซื้อจะไม่ซื้อจากผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ เนื่องจากคุณภาพ ราคาและความน่าเชื่อถือ รวมทั้งผู้ผลิตไทยยังไม่สามารถเทียบได้กับแหล่งอื่น เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และฮ่องกง

ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ผลิตสิ่งทอต้องเร่งพัฒนาทั้งในแง่ของการผลิต และการตลาด ทั้งในด้านของการยกระดับคุณภาพและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ การสร้างเครื่องหมายการค้าให้เป็นที่ยอมรับในตลาดโลก และยกระดับมาตรฐานการประกอบการเพื่อรองรับมาตรฐานสากล นอกจากนี้ผู้ผลิตต้องเปลี่ยนมาเน้นกลยุทธ์ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรง เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องพ่อค้าคนกลาง สำหรับผู้ผลิตในอุตสาหกรรมขั้นต้นและขั้นกลาง ควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สามารถนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอื่นๆ นอกจากอุตสาหกรรมสิ่งทอ ดังเช่นในกรณีของเส้นใยสังเคราะห์ ผู้ผลิตควรเพิ่มความหลากหลายให้กับสินค้า เพื่อให้รองรับกับอุตสาหกรรมอื่น ซึ่งตลาดยังมีความต้องการสูง เช่น อุปกรณ์และส่วนประกอบรถยนต์ เป็นต้น

6.3 ข้อจำกัดในการศึกษา

1. เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณค่า DRC ซึ่งเป็นข้อมูลด้านต้นทุนการผลิต ซึ่งยากแก่การเปิดเผย จึงไม่สามารถใช้ตัวเลขที่แท้จริงมาทำการคำนวณ โดยเฉพาะข้อมูลด้านต้นทุนวัตถุดิบ ดังนั้นข้อมูลต้นทุนของวัตถุดิบแต่ละประเภทจึงใช้วิธีการประมาณการจากสัดส่วนของโครงสร้างต้นทุนของวัตถุดิบแต่ละประเภทที่ใช้ในการผลิตและสัดส่วนของการใช้วัตถุดิบแต่ละประเภท ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

2. เนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะเวลาและข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้จึงวิเคราะห์เปรียบเทียบค่า DRC ของอุตสาหกรรมสิ่งทอในปี พ.ศ. 2540 และปี พ.ศ. 2534 ซึ่งได้จากการศึกษาของกรมแก้ว ทวีธนากร แต่เนื่องจากงานวิจัยของกรมแก้วไม่ได้ระบุจำนวนตัวอย่างและประเภทของตัวอย่าง ทำให้ในการเปรียบเทียบค่า DRC ในปี พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2540 อาจมีข้อบกพร่องในแง่ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างและประเภทของตัวอย่างที่แตกต่างกัน

6.4 ข้อเสนอแนะ

1. เพื่อให้การคำนวณต้นทุนการใช้ทรัพยากรภายในประเทศมีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น จึงควรที่จะเพิ่มจำนวนตัวอย่างและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์เพื่อใช้ในการคำนวณให้มากยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย